

AMME ALACAKLARINA TECİL UYGULAMASI

Ömer Lütfi YALÇIN
Vergi Denetmeni

Kamu alacaklarının süresinde tahsil edilmesini teminen vergi icra hukukunda sonuca en seri şekilde ulaşmayı sağlayacak (hapsen tazyik, haciz, satış gibi) hükümler bulunmakla beraber günümüzde kamu alacaklarının süresinde tahsil edilemediği görülmektedir.

Kamu borçlarını ödemeyi alışkanlık haline getiren suinietli kamu borçluları yanında, borcuna sadık hüsnüniyetli kamu borçluları çoğunluktadır. Ancak bu kişiler mali yönden güç durumda olmaları nedeniyle borçlarını süresinde ödeyememektedirler..

Sosyal hukuk devleti olmanın gereği⁽¹⁾ kötü niyetli kamu borçlusu ile iyi niyetli kamu borçlusunun birbirinden ayrılması ve iyi niyetli kamu borçlusunun korunması gerekir. Bu ayırımın Vergi İcra hukukunda yer almasına ve kamu borçlusuna kolaylık sağlamayı amaçlayan hükümlerin mevcudiyetine rağmen; kamu borçlularının bu hükümden haberdar olmaması nedeniyle bu kolaylığın yeterince yaygın olmadığı görülmektedir. Bu yazımızın amacı, iyi niyetli kamu borçlularına sağlanan bu kolaylıklardan bir tanesi olan Tecil Müessesesini yürürlükteki hususları ile birlikte açıklayarak gerekli bilgilerin verilmesi ve bu kolaylığın yaygınlaştırılması için alınması gerekli kararları açıklamaktır.

(1) Bknz. Anayasa Mahkemesinin 18.2.1985 tarih ve 9/4 sayılı Kararı, Anayasa Mahkemesi Kararları Dergisi - Sayı: 10, S: 539

Genel Olarak Tecil'in Tanımı,

Kelime anlamı sonraya bırakma, acele etmeme veya ertelemek⁽²⁾ olan tecil işlemi çeşitli hukuk kollarında yer almaktadır. Tecil müessesesinin hukuk dalları içerisindeki uygulama alanlarına ve genel niteliklerine değinerek tecilin hukuk sistemi içerisindeki yerinin bilinmesinde ve genel yaklaşımının ne olduğunun açıklanmasında fayda bulunmaktadır.

a - Borçlar Hukuku:

Özel kişiler arasındaki borç-alacak ilişkilerini düzenleyen borçlar hukuku, kişilerin karşılıklı edimlerde bulunmaları sırasında karşılaştıkları güçlükleri dikkate alarak, edimin belli bir süre ertelenmesi esasını getirmiştir. Edimin belli bir süre ertelenmesini ise her iki tarafın bunu kabul etmesi şartına bağlamıştır⁽³⁾. Bu erteleme genelde bir borcun ertelenmesi şeklinde meydana gelmektedir. Kısaca borçlar hukukunda; "bir borcun sonradan vadeye bağlanmasına ve özellikle mevcut vadenin uzatılmasına tecil (erteleme) anlaşıması denir."⁽⁴⁾ şeklinde tecil'in tanımı yapılmıştır.

b - İcra İflas Hukuku:

Kişi ya da kuruluşlar tahsil süresi geldiği halde tahsil edemedikleri alacaklarını kamu gücüne müracaat ederek tahsil etmenin yollarını araştırırlar. Alacağın tahsili amacıyla haczedilen mal ve haklar satışa sunulur ve satıştan elde edilen paradan alacak tahsil edilir. Borçlu, haczedilmiş malların alacaklı tarafından satışının takibinden evvel, borcunu düzenli taksitler halinde ödemeyi taahhüt ederek 1. taksidi peşin ödediği takdirde icra muamelesini durdurur. Bu durumda alacaklı ile borçlu arasında bir taksitlendirme sözleşmesi imzalanmaktadır. Taksitlendirme sözleşmesinde taksit süresi 3 aylık bir süre ile sınırlandırılmıştır⁽⁵⁾.

c - Ceza Hukuku:

Suç işlediği sanılan kişinin, isnat olunan suç ile şahsiyeti arasında bir ilişki kurmak gerekir. Sanığın kişiliği topluma güven verici bulunduğu takdirde suçu sabit görüle bile, hüküm verilen cezanın infazı belirli bir süre geriye bırakılarak suçlunun hareketleri gözlenir. Eğer bu süre zarfında suçlu yeni bir suç işlemediği takdirde kişi mahkumiyet kararı olmamış sayılır⁽⁶⁾. Ceza hukukunda tecile karar verme hakimnin takdirine bırakılmıştır.

(2) Türkçe Sözlük-Türk Dil Kurumu Yayınları, Sayı: 403 Sayfa: 773-Ankara, 1974.

(3) Borçlar Kanunu Md. 12.

(4) Kemal Oğuzman, Borçlar Hukuku Dersleri, C I, 4. Basım, İst. 1987, S: 205.

(5) İcra ve İflas Kanunu Md: 106, 111.

(6) Ceza Kanunu Md. 90-95.

d - Vergi Hukuku:

Yukarıda ana hatları ile izah edilmeğe çalışılan hukuk dallarındaki tecilin temel yaklaşımı; çözümü güçleşen olaylara yapıcı hükümler koymak ve taraflara yeni çözümler sunmaktır. Aynı yaklaşımın vergi hukukunda yer alan tecil kurumunda da yer aldığını söylemek mümkündür.

Vergi hukukunda tecil (erteleme) genel olarak 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun (A.A.T.U.H.K.) hükümlerine göre vergi ve benzeri kamu alacakları ile bunların ferî ve cezalarının belli şartların mevcudiyeti durumunda kamu borçlularının talepleri doğrultusunda alacaklı kamu idaresinin yetkili makamlarının kabulüne bağlı olarak belli süre ertelenerek taksitlere bağlanıp ödenmesini ifade eder⁽⁷⁾.

Yazımızın bundan sonrasında A.A.T.U.H.K. hükümlerine göre Tecil Konusu ele alınıp açıklanmağa çalışılacaktır.

VERGİ HUKUKUNDA GENEL OLARAK TECİL MÜESSESİ

A - TECİL'İN KANUNİ DAYANAĞI:

Amme alacaklarının genel hükümler çerçevesinde hangi şartlar altında, kim tarafından ne kadar süre ile erteleneceği 6183 sayılı kanunun 48. maddesinde açıklanmıştır. Söz konusu madde hükmünün 1. fıkrasına göre; amme borcunun vadesinde ödenmesi veya haczin tatbiki veyahut hacz olunmuş malların paraya çevrilmesi amme borçlusunu çok zor duruma düşürecekse, borçlu tarafından yazı ile istenmiş ve teminat gösterilmiş olmak şartıyla alacaklı amme idaresince veya yetkili kılacağı makamlarca vergi ve benzeri diğer kamu gelirleri ile ceza tahkik ve takiplerine ait muhakeme masrafı, vergi cezası, para cezası ve gecikme zammı alacakları faiz alınarak tecil olunabilir.

Madde hükmünde belirtilen tecile yetkili makamlar Devlete ait alacaklarda Maliye Bakanındır. Tecile yetkili makamlar (kişiler) bu yetkilerini kısmen veya tamamen mahiyetindeki başka bir görevliye devredebilirler.

B - TECİL TALEP EDİLECEK HALLER (Çok Zor Durum Hali)

Asıl olan amme alacağının ödeme süresi içerisinde ödenmesidir. Bu bağlamda borcunu süresi içerisinde ödemeyenlere alacaklı amme idaresince,

(7) 6183 sayılı yasanın 48. maddesinde Amme Alacaklarının tecili konusunda genel hüküm mevcuttur. Ayrıca özel kanunlarla ertelenebilecek diğer kamu alacakları da bulunmaktadır. Tecil konusu şu çalışmada kapsamlı bir biçimde ele alınmıştır. Bkz. Ömer Lütfi Yalçın, Türk Vergi Hukukunda Tecil Müessesesinin Yeri ve Amme Alacaklarının Tecili (Yüksek Lisans Tezi) (Anadolu Üniversitesi, Eskişehir, 1994).

borcunu 7 gün içerisinde ödemeleri veya mal bildiriminde bulunmaları konusunda bir “ödeme emri” tebliğ olunur. (A.A.T.U.H.K. Md. 55) belirtilen süre içerisinde ödenmeyen amme alacağı tahsil dairesince cebren tahsil olunur. A.A.T.U.H.K. (Md. 54)

Amme alacağının tahsil dairesince A.A.T.U.H.K.nun 54. maddede sayılan hallerden herhangi birinin (teminatın paraya çevrilmesi, kefilin takibi, borca yetecek miktardaki malların haczedilerek paraya çevrilmesi, borçlunun iflasının istenmesi halleri) tatbiki suretiyle amme alacağının cebren tahsili veya borçlunun borcunu vadesinde ödemesi durumunda borçlu “çok zor durum”a düşecekse tecil talebinde bulunabilir.

Madde metninde yeralan “çok zor durumda kalma” halinin ne olduğu konusunun tesbiti veya değerlendirmesi önem arz etmektedir. Zira ekonomik faktörlerin etkisi de dikkate alındığında her borç ödeme veya hacze maruz kalma borçluyu az veya çok zor duruma düşürür. Bu nedenle subjektif bir durum olan “çok zor durum” halinin objektif ölçülere göre değerlendirmesini yapmak oldukça güçtür.

“Çok zor durum” halinin subjektif değerlendirme ölçüleri 238, 249 ve 297 sıra nolu Tahsilat Genel Tebliğlerinde açıklanmıştır. “Çok zor durum” halinden ne anlaşılması gerektiğine ilişkin olarak 249 sayılı Tahsilat Genel Tebliğinde aşağıdaki açıklama yapılmıştır.

“..... çok zor durum” ifadesinin Amme Alacağının vadesinde ödenmesi veya haczin tatbiki veyahut hacz olunmuş malların paraya çevrilmesi takdirinde borçlunun, vergiyi doğuran ticari, sınai veya zirai faaliyetinin devamına imkan kalmaması veya bu faaliyetlerinin ağır şekilde sekteye uğraması hali olarak anlaşılması ve tatbikata bu yolda veche verilmesi...”

Çok zor durum halinin subjektif değerlendirmesi borçlunun borç ödeme dönemindeki defter kayıtları üzerinden aktif ve pasifte yer alan kıymetlerin bir tahlilinin yapılması ile de mümkün olabilir. Böyle değerlendirme; mükellefin hususi ve şahsi durumları oranlar (rasyolar) esas alınarak yapılan bir değerlendirilmedir.

Özel tecil hükümleri doğrultusunda tecil talep edilmesinden ayrıca mücbir sebep halinin mevcudiyeti halinde de mükellefin çok zor durumda olduğu kabul edilerek bu hal tecil talep hali sayılır.

C - TECİL TALEBİNİN YAPILMASI VE KABULÜ

Kamu borçlusunun vadesi gelmiş kamu alacaklarını ödemesi veya haczedilmiş mallarının paraya çevrilmesi halinde “çok zor duruma” düşmesi

söz konusu olduğu takdirde kamu alacakları taksitide bağlanarak tecil olunabilir. Kamu alacaklarının tecil olunması için tecil talebinin yetkili makama yazılı olarak yapılması gerekir.

Yapılan tecil talepleri önceleri 297 seri nolu Tahsilat Genel Tebliğinde belirtildiği şekilde borçluların gerçekten çok zor durumda olup, olmadıklarına işletme veya bilanço esasına göre tutmakta oldukları defter kayıtları üzerinden inceleme elemanlarına yaptırılan incelemeler sonucuna göre değerlendirilip karar verilmekte idi. Ancak inceleme elemanlarının ağır iş yükü altında bulunmaları bu yüzden de incelemelerin sonuçlandırılmasının uzun zaman alması nedeniyle bu uygulama 1984 yılından itibaren değiştirilmiştir. Bundan sonraki uygulamaya tecil taleplerinin bir an önce karara bağlanması ve kamu alacağı tahsilatının çabuklaştırılması bakımından çok zor durumda olduğunu ileri sürerek tecil talebinde bulunan mükellefin doğruluğunu üstlendiği "Erteleme ve Taksitlendirme Talep Değerlendirme Formu"⁽⁸⁾ yazılan bilgilere göre sonuçlandırılmağa başlanmıştır. Bu doğrultuda söz konusu forma yazılan bilgilere göre bulunan rasyolar ve gereken diğer hususlar dikkate alınarak tecil talepleri kabul veya reddedilir.

Söz konusu Erteleme ve Taksitlendirme Talep Değerlendirme Formu'nda yer alan bilgiler doğrultusunda aşağıda belirtilen oranlara göre değerlendirme yapılır.

Likidite Oranları:

$$1. \text{ Derece Likidite Oranı} = \frac{\text{Kasa} + \text{Banka}}{\text{Kısa Vadeli Borçlar}^{(*)}}$$

$$2. \text{ Derece Likidite Oranı} = \frac{\text{Kasa} + \text{Banka} + \text{Kısa Vadeli Alacaklar}}{\text{Kısa Vadeli Borçlar}}$$

- (8) "Erteleme ve Taksitlendirme Talep Değerlendirme Formu Toplam 7 Tablodan oluşur. Bu Formun;
- Tablosunda Erteleme ve Taksitlendirme talebinde bulunulan borcun türü, vadesi ve miktarı,
 - Tablosunda: Erteleme ve taksitlendirme talebinde bulunulan tarih itibarıyla kasa ve bankadaki mevcut para miktarı ile kısa (vadeli altı aydan az) ve uzun vadeli borç ve alacakların tutarı,
 - Tablosunda: Erteleme ve taksitlendirme tarihinden itibaren gelecek bir yıl içerisinde beklenen hasılat (Emtia satışları, diğer gelirler) ile beklenen sarfiyatın (Emtia alışı, imalat ve işletme giderleri, genel giderler, personel giderleri ve diğer giderler) aylık ve yıllık tutarları,
 - ve V. Tablosunda: Alacak ve borçların türü, tutarı, ödeme vadesi, borçlu veya alacaklının adı,
 - VI. Tablosunda: Erteleme ve taksitlendirme talebinde bulunulan borcun ödeme planı,
 - VII. Tablosunda: Çok zor durumda ilgili olarak belirtilmek istenen hususlar, istenmektedir. Ayrıca bu bilgilerin eksik veya gerçeğe uygun olmaması halinde ilgililer hakkında 213 sayılı Vergi Usul Kanunu'nun 361'nci maddesi gereğince bir aydan üç aya kadar hapis cezası ile hükümlenacağı, belirtilir.

- (*) Literatürde kısa vadeli borçlar, işletmenin bilanço tanzim tarihinden itibaren en çok bir yıl içinde ödenmesi gereken borçlarını ihtiva eder. Kısa vadeli borçlar kapsamına işletmenin ticari borçları ve 1 yıl vadeli vergi resim vb. borçlar girer. Ancak idare uygulamada bu süreyi 6 ay olarak dikkate almaktadır.

Likidite oranlarından;

- 1. Derece likidite oranının birden küçük olması halinde 6 aya kadar,
 - 2. Derece likidite oranının birden küçük olması halinde 1 yıla kadar,
- tecil yapılabilir.

Tecile yetkili makam kamu alacağının teciline karar verirken likidite rasyolarının belirlenen oranların altında kalmasının yanında, ödenecek borç miktarı, mükellefin ödeme gücü ve daha evvelki dönemlerde borç ödemedeki hüsnüniyetini ayrıca dikkate alır.

Ayrıca alacaklı kamu idaresi, borçlunun çok zor durumda olduğuna ilişkin yaptığı araştırma ve incelemeler neticesinde alacağın teciline karar vermeden önce borçlunun çok zor duruma düşmesinde herhangi bir kusur ve kasdının bulunup bulunmadığını da araştırır.

1 - Tecile Yetkili Makamlar

Yukarıda da belirttiğimiz gibi kamu alacağını tecil etmeğe alacaklı kamu idaresinin amiri yetkili kılınmıştır. Bu doğrultuda devlete ait alacaklarda tecil yetkisi ilgili bakana, il özel idarelerine ait alacaklarda Maliye, Belediyeye ait alacaklarda Belediye Başkanlarına aittir. Tecile yetkili kişiler bu yetkilerini kısmen veya tamamen diğer bir görevliye devredebilirler.

Vergi Usul Kanunu hükümlerinin uygulandığı devlet alacaklarında tecil yetkisi Maliye Bakanına aittir. Söz konusu devlet alacaklarının tecil yetkisi belirli limitlerle Defterdarlara ve Vergi Dairesi Müdürlerine devredilmiştir. Yetki devri sırasında tecil süreleri de kanunda belirlenen sürelerin altında tutulmuştur. Halen bu yetki, kısa dönemleri kapsamayı ve içinde bulunan bütçe yılını aşmaması, (ancak bütçe yılının son iki ayında vukubulacak tecil taleplerinin bütçe yılını dört ay aşabilecek)^(*) şeklinde sınırlandırılmak suretiyle devredilmiştir. Ayrıca tecil limitleri ise;

– Ankara, İstanbul, İzmir Defterdarlıkları için	1.000.000.000.- TL.'ya kadar
– Adana, Bursa, Kocaeli Defterdarlıkları için	750.000.000.- TL.'ya kadar
– Diğer İl Defterdarlıkları için	500.000.000.- TL.'ya kadar
– Vergi Dairesi ve Malmüdürlükleri için	200.000.000.- TL.'ya kadar
- olan vergi ve benzeri kamu alacakları ile sınırlandırılmıştır.

(*) Maliye Bakanlığı Gelirler Genel Müdürlüğü 1995/2 sayılı Tahsilat İç Genelgesi ile arttırılan limitler.

Defterdarlıklara ve Vergi Dairesi Müdürlüklerine devredilen tecil yetkisinin süresi ve limitleri günün koşullarına göre Maliye Bakanlığı (Gelirler Genel Müdürlüğü)nce zaman zaman zaman değiştirilmektedir.

Kamu iktisadi teşebbüslerinin, Belediyelerin ve belediyelere bağlı kuruluşların miktarla sınırlı olmaksızın tecil talepleri doğrudan Maliye Bakanlığınca incelenip karara bağlanmaktadır.

ii - Tecil Olunamayan Amme Alacakları:

Maliye Bakanlığı, tecile yetkili makam olarak, Taşıt Alım Vergisi, Motorlu Taşıtlar Vergisi, Katma Değer Vergisi, Dahili Tevkifat, Geçici Vergi, Zirai Stopaj Vergisi, Net Aktif Vergisi, Ekonomik Denge Vergisi ve Fonlara (Fon Payının) ait amme alacaklarının tecil olunmayacağını kararlaştırmıştır.

Zaman içerisinde tecil olunamayacak bir amme alacağının tecil olunabilecek amme alacakları kapsamına alınması veya bunun tersi olarak tecil olunabilecek amme alacakları içerisinde bulunan bir alacak nevinin tecil olunamayacak alacaklar kapsamına sokulması her zaman için mümkün bulunmaktadır.

iii - Tecil Taleplerinin Yapılışı ve Değerlendirilmesi:

Tecil ve taksitlendirme talebinde bulunacaklar bu taleplerine ilişkin başvuru dilekçelerini Maliye Bakanlığı, Defterdarlık veya bağlı bulundukları vergi dairesine verebilirler. Ancak doğru olan tecil talebinin bağlı bulunulan vergi dairesine yapılmasıdır.

Tecili istenilen borç miktarı Vergi Dairesinin yetkisi dahilinde ise gerekli inceleme ve değerlendirme vergi dairesince yapılarak tecil talebi sonuçlandırılır.

Tecili istenilen borç miktarı vergi dairesinin yetkisini aştığı takdirde; vergi dairesi sözkonusu isteği, yapmış olduğu çalışma ve değerlendirme sonuçları ile birlikte Defterdarlığa bildirir. Defterdarlıklar, tecili talep edilen borç miktarının kendisine tanınan tecil yetkisi içerisinde kalması halinde gerekli incelemesini yaptırarak talebi sonuca bağlar.

Defterdarlıklar, gerek kendilerine doğrudan gerekse vergi dairelerince iletilen tecil talep miktarlarının yetkilerini aşması halinde durumu Maliye Bakanlığına intikal ettirirler.

Borçlunun tecilini talep ettiği borç miktarı vergi dairesi veya defterdarlığın yetkisi dahilinde olmakla birlikte taksitlendirme süresi talebi vergi dairesi veya defterdarlığa tanınan süreden fazla olduğu takdirde; tecile yetkili makam, borçluya tecil süresinin yetkisi ile sınırlı olan süreye göre istenilip

istenilmediğini sorar eğer yetkili makamın belirlemiş olduğu süreyi borçlu kabul ederse tecil bu süreye göre yapılır⁽⁹⁾

Yetkisi dahilinde olan bir tecil talebini reddeden bir vergi dairesinin kararı üzerine defterdarlık, defterdarlığın reddetmiş olduğu bir tecil kararının Bakanlıkça borçlunun talebi üzerine yeniden incelemeye tabi tutulması her zaman mümkün bulunmaktadır.

İdarenin Takdir Yetkisi

6183 sayılı yasanın 48. maddesinde alacaklı kamu idaresinin tecil talebini kabul veya reddetmekte serbest olduğundan söz edilmektedir. Zira kanun metninde kamu alacağının “tecil olunabileceği” ifadesine yer verilmiş olması bizi bu sonuca ulaştırmaktadır. Başka bir ifadeyle tecil taleplerinin red veya kabulü konusunda alacaklı kamu idaresinin takdir yetkisi bulunmaktadır. Amme idareleri bu takdir haklarını borçlunun durumuna, hususiyet derecesine göre kendileri takdir ve tayin ederler. O kadar ki bu takdir kararı idari dava mevzuu dahi olamaz⁽¹⁰⁾. Yargı organları da tecil yetkisinin kamu idaresinin takdir yetkisi dahilinde bulunduğu konusunda kararlar vermektedir⁽¹¹⁾.

Ancak idare tecil taleplerinin değerlendirilmesi ile ilgili olarak takdir yetkisini kullanırken son derece titiz bir değerlendirme çalışması yapmaktadır. Mükellefin durumunu değerlendirirken gerek görmesi halinde mükellefin çok zor durumda olup olmadığını inceleme elemanlarına “çok zor durum incelemesi” yaptırarakta araştırmaktadır.

Defter Tutmayanların Tecil Taleplerinin Sonuçlandırılması

Vergi Usul Kanunu hükümlerine göre defter tutmayan ancak tecil edilebilir kamu alacaklarından borçlu bulunanlar da tecil talebinde bulunabilirler.

Bu durumda olan borçluların mali durumu, borcun nev'i, borç ödemede ötedenberi gösterdiği iyi niyeti gibi hususlar dikkate alınarak tecil talebi bir sonuca bağlanır.

D - TECİL FAİZİNİN HESAPLANMASI

Enflasyon sürecinin etkisiyle devlet alacağının reel tutarı azalmış olduğundan reel kaybın giderilmesi veya azaltılması amacıyla borcunu zamanında ödemeyen borçludan devletin faiz istemesi doğal karşılanmaktadır. Ancak iyi niyetli olduğu halde çeşitli faktörlerin etkisi ile borcunu ödeyemeyen borçludan yüksek oranlı faiz alınması tartışılması gereken bir husustur.

(9) Bknz. 25.1.1995 tarihli 249 no.lu Tahsilat Genel Tebliği 1. Madde.

(10) Kemal Aykaç, Açıklamalı A. A. Tahsil Usulü Hakkında Kanun ve Genel Tebliğleri Ankara, 1976, s: 192.

(11) Danıştay: 7. Daire E. 1971/5271, K. 1972/1397.

6183 sayılı yasanın 48. maddesinde amme alacaklarının faiz alınarak tecil olunabileceği hükme bağlanmıştır. Tecil faiz oranı başlangıçta %5^(*) olarak uygulanmaya başlanmış ise de zamanla ekonomideki faiz hadlerinin artmasına paralel olarak tecil faiz hadleri de yükseltilmiştir. Halen tecil faiz haddi 7.9.1995 tarihinden itibaren yıllık olarak % 96 olarak uygulanmaktadır.

Ayrıca tecil edilen amme alacağının gecikme zammı tatbik edilmeyen alacaklardan olması halinde de ödenen tecil faizlerinin iade veya mahsup edilmeyeceği ilgili yasa maddesinin son fıkrası ile hükme bağlanmıştır.

Tecil faiz haddinin ne şekilde hesaplanacağı konusunda herhangi bir kanun hükmü bulunmamakla beraber tecil faizinin nasıl hesaplanacağı en son Maliye Bakanlığının 6 no.lu Tahsilat İç Genelgesinde açıklanmıştır.

Tecil faizi, kamu alacağının tecilli sayıldığı (Başvuru dilekçesi veya değerlendirme formunun düzenlendiği) tarihten itibaren ödenecek taksit miktarına günlük olarak uygulanır. Tecil faizi formüllerinde bir yıl 360 gün olarak esas alınır⁽¹²⁾. Günlük tecil faiz formülü aşağıdaki gibidir.

$$\text{Günlük Faiz Formülü} = \frac{\text{Taksit Tutarı} \times \text{Gün Sayısı} \times \text{Faiz Oranı}}{100 \times 360}$$

Tecil faizi üç yöntemle de hesaplanabilir.

Birinci yöntemde faiz tutarları taksitler itibariyle artmakta,

İkinci yöntemde faiz tutarları taksitler itibariyle azalmakta,

Üçüncü yöntemde taksit ve faiz tutarlarının toplamı taksit sayısına bölünmektedir.

İdare, genelde birinci yönteme göre faiz hesaplamaktadır. Birinci yöneme göre hesaplanan tecil faizi aşağıdaki örnekte gösterildiği şekilde hesaplanmaktadır.

Örnek:

30.6.1995 vadeli 200.000.000.- TL. tutarındaki gelir vergisi borcunun 10 ay süreyle ödenmek üzere 30.9.1995 tarihinde tecili talep edilmiştir. Erteleme talebi 30.10.1995, 30.11.1995, 30.12.1995 ve 30.01.1996 tarihlerinde 4 eşit taksitte ödenmek koşulu ile kabul edilmiştir. Bu durumda taksitlerle birlikte ödenecek tecil faizi aşağıdaki şekilde olmaktadır.

(*) % 5 Tecil Faizi, Borçlar Kanunu 72. madde hükmü doğrultusunda 1.1.1954-18.7.1966 tarihleri arasında uygulanmıştır.

(12) Danıştay 3. D. 2.12.1986 tarih ve 2035/2409 sayılı kararında bir yılın 360 gün olarak ele alınacağı konusunda kanunda bir hüküm bulunmadığından ve faizin gün sayısına göre hesaplanmasından bahisle tecil faizinin hesaplanmasında bir yılın 365 gün olarak esas alınmasına karar vermiştir.

- $$1. \text{ Taksit için ödenecek tecil faizi} = \frac{50.000.000 \times 96 \times 31}{36.000} = 4.133.333$$
- $$2. \text{ Taksit için ödenecek tecil faizi} = \frac{50.000.000 \times 96 \times 61}{36.000} = 8.133.333$$
- $$3. \text{ Taksit için ödenecek tecil faizi} = \frac{50.000.000 \times 96 \times 92}{36.000} = 12.266.666$$
- $$4. \text{ Taksit için ödenecek tecil faizi} = \frac{50.000.000 \times 96 \times 122}{36.000} = 16.266.666$$

Tecil talebi kabul edilen amme borçlusu hesaplanan tecil faizlerini 50.000.000.- TL.lık aylık taksitlerle birlikte ödediği takdirde tecil hükümlerinden yararlanmış olacaktır.

Ayrıca 30.6.1995 vadeli gelir vergisi için vadesinden sonra tecil talebinde bulunulduğundan ayrıca bu borç için vade ile tecil talebi tarihleri arasında geçen üç ay için (30 Temmuz 1995 ve 30 Ağustos 1995) ayları için % 12'den, 30 Ağustos-30 Eylül arası için ise % 10 gecikme zammı üzerinden toplam $200.000.000 \times \% 34 = 68.000.000.-$ TL. gecikme zammı borçludan ayrıca peşin istenebileceği gibi gecikme zammı ana borç üzerine ilave edildikten sonra tecil faizi bu tutar üzerinden hesaplanarak taksitlendirmenin yapılması da mümkündür.

Tecil Şartlarına Uyulmaması:

Tecil şartlarının yerine getirilmemiş olması tecili hükümsüz kılar. Tecil şartlarının yerine getirilmemesi; tecil taksitlerinin hiç ödenmemesi, taksitlerin bir kısmının ödenmemesi, tecil ile ilgili olarak gösterilmiş bulunan teminat veya haczedilmiş malların değerinin düşmesi halinde bunların tamamlanmaması veya yerlerine başka teminat gösterilmemesi şeklinde olabilir.

Yukarıda sayılan hallerden biri nedeniyle tecilin hükümsüz olması durumunda ödenen tecil taksit tutarlarının hangi borca sayılacağı önem kazanmaktadır. Bu hususta herhangi bir açıklık bulunmamakla beraber yapılan ödemelerin önce asıl borçtan düşülmesi asıl borçtan arta kalan tutarların ise gecikme zammına sayılması görüşü ağırlık kazandığında uygulamaya da bu yönde devam olunmaktadır.

Mücbir Sebep Hali

Tecil talebinde bulunan ve bu talebi uygun görülen borçlu, mücbir sebepten dolayı tecil şartlarını yerine getiremediği takdirde tecil şartlarını ihlal etmiş sayılmaz. Mücbir sebep halinin devamı süresince tecil olunan amme alacağı için tecil faizi uygulanmaz. Mücbir sebep hali ortadan kalktıktan sonra tecil hükümleri tekrar uygulamaya başlanır.

E - SÜRELİ RED

2975 sayılı yasanın 6. maddesi ile, 6183 sayılı yasanın 48. maddesinin 1. fıkrasından sonra gelmek üzere aşağıdaki 2. fıkra eklenmiştir. Söz konusu fıkra metninde;

“Borcun tecilini talep eden, ancak talepleri uygun görülmeyle red edilen borçlular, söz konusu borçlarını reddin tebliği tarihinden itibaren idarece 30 güne kadar verilebilecek ödeme süresi içinde ödedikleri takdirde bu amme alacağı ödendiği tarihe kadar faiz alınmak suretiyle tecil olunur.” denilmektedir.

Vergi hukukumuzda “sürelî red” olarak yer alan bu uygulama “Ödeme Şartına Bağlı Tecil” olarak değerlendirilmektedir.

Sürelî red uygulamasında tecil talepleri reddolunanlara 30 gün süre tanınarak borçları bu süre zarfında tecilli sayılmaktadır. Borçlulara tanınan 30 günlük ödeme süresi azami süredir. Bu süre defterdarlık yetkisine giren tecillerde 15 gün Vergi Dairesi yetkisine giren tecillerde ise 7 gün ile sınırlandırılmıştır.

Tecil talepleri reddedilen iyi niyetli borçlular kendilerine verilen “Ödeme Şartına Bağlı Tecil” süresi içerisinde borcun aslını ve faizini birlikte ödemeleri halinde bu haktan yararlandırılmaktadırlar. Borcunu belirlenen süre içerisinde ödemeyenler ise sürelî red uygulamasından yararlanamamaktadırlar. Ayrıca kanun metninden de anlaşılacağı üzere tecil talebi reddedilen her borçluya sürelî reddeki azami 30 günlük sürenin verilmesi bir mecburiyet değildir. Zira kanun metninde “Verilecek Süre”den değil “Verilebilecek Süre”den bahsedilmektedir.

Vadesi gelmemiş bir borç için tecil talebinde bulunulması durumunda, bu talebi reddedilen borçluya çıkartılacak 7 günlük süre içerisinde borcunu ödeme emri 6183 sayılı yasanın 55. maddesi gereğince verilmesi gereken bir süre olarak değerlendirilmelidir.

SONUÇ

Vergi hukukumuz içerisinde yer alan ve vergi borcu bulunan mükelleflerce sıkça başvurulmayan tecil müessesesi borç ödemede kamu borçlularına sağlanan bir kolaylık olarak getirilmiştir.

Tecil taleplerinin değerlendirilmesinde idareye tam bir takdir yetkisi tanınması yanında tecil faizi nisbetinin yüksek olması bu müessesenin vergi borçlusu mükelleflerine fazla cazip gözükmemektedir.

Her ne kadar vergi borçlusu mükellefler bu müesseseden yeterince istifade edememekte iseler de; tecil taleplerinin değerlendirilmesinde getirilecek yeni kriterler yanında tecil faiz nisbetinin düşürülmesi bu müesseseye olan talebi artıracaktır.